

■ Podle Farringtona (1951) jsou dějiny základní vědou, neboť není lidského poznání, které by neztratilo svůj vědecký charakter, zapomenou-li lidé na podmínky, za kterých vzniklo, otázky, na které odpovídá, a funkci, pro niž bylo vytvořeno a již má sloužit. Velká část mysticismu a pověr vzdělaných lidí záleží v poznání, které se odtrhlo od svých historických počátků. Problém trvání a změny patřil k základním problémům řecké filosofie (extrémní řešení tu podali eleaté a Hérakleitos), ale převaha metafysicky orientovaných směrů byla, alespoň co se společenského dopadu týče (tj. pokud jde o vliv na onu tehdejší společenskou třídu, která měla čas na vědeckou a uměleckou činnost), tak rozhodná, že pro rozvíjení koncepcí vycházejících konec konců z dialektické orientace nebyly potřebné světové názorové podmínky (Struik 1961 aj.).

HISTORICKÉ POJETÍ JEDNOTLIVÝCH VĚDNÍCH OBORŮ

Uvedená situace vedla ovšem k tomu, že řecká historiografie nepřestala být ani ve svých vrcholech zábavnou nebo vzdělávací logografií či pragmatickým, k výchově a poučení občana zaměřeným spisovatelstvím; měla vždy charakter literatury, eseje, nikoli vědeckého díla v moderním slova smyslu. (Prvky tohoto zatížení naznačují ovšem část historické produkce podnes jako neblahé dědictví tohoto v zásadě dávno překonaného přístupu k věci.)

Pragmatické stanovisko, tedy stanovisko vědeckému přece jen bližší než logografické, zůstává motorem činnosti i tak skvělého autora, jako byl největší řecký historik Thukydídés, jehož (přísně) vědecké dílní postupy po zásluze obdivujeme jako zcela moderní. Ale i tyto jeho postupy (např. v tzv. Archeologii, když dokazuje, že praobyvatelé ostrova Délu byli Kárové, tím, že tamní staré hroby jsou shodné s hroby v maloasijské Kárii) vyplývají zásadně z představy, že sídla kmenů a národů se sice mění, jsou v pohybu (tomu učila Řeky vlastní zkušenost z činnosti kolonizační), ale že národní charakter zůstává stejný, že se střídají generace, ale člověk že je neustále tentýž. Právě toto metafysické stanovisko se mohlo stát východiskem pro pragmatické pojetí dějepisu, jelikož deviza, že minulost je poučná pro současnost a budoucnost, spočívá na tehdejší úrovni vědy právě v předpokladu, že způsob politického myšlení tvůrců dějin je po věky neměnný.

Pěstování dějin jednotlivých vědních oborů (matematiky atd.) v peripatetické škole mělo ještě jednu (do jisté míry opět pragmatickou) funkci v rámci úsilí o vypracování všeobecných zásad metod vědecké práce. Tak (i když nešlo ještě o samostatné separátní zpracování vývoje určité vědní disciplíny) už sám zakladatel školy podal ve svých Metafysikách nejprve přehled a kritiku dosavadních koncepcí, neboť se mu z hlediska etiky a ekonomiky vědecké práce jevilo jako nutné, aby měl evidenci všech dosavadních způsobů řešení toho či onoho problému a vytvořil si vlastní postoj k nim dříve než přistoupil k samostatnému řešení. Vždyť je třeba, aby už i výběr problémů k řešení byl zdůvodněn, tj. abychom neřešili, co již bylo do-

řešeno. Tento metodický objev má samozřejmě svou platnost i dnes, ale s historickou koncepcí nemá samozřejmě nic společného (srovnej: Němec 1959 a Jeníček 1960).

V peripatetické škole byl učiněn také velmi pozoruhodný náběh k serióznímu historickému studiu, když byl pečlivě sbírán historický dokladový materiál a analyzovány rozmanité formy ústav, státních zřízení. Metafysický přístup k problémům se však i tu projevil tím, že se vycházelo z nevysloveného fiktivního předpokladu, jakoby byly prakticky navzájem současné (a vyvolané ve své různosti nejspíše různým individuálním nebo kolektivním naturelem svých tvůrců), takže účelem studia nebylo zachycení vývoje ústav jako formy jejich existence (tento vývoj nebyl jako závažný jev vůbec postřehnut), ale vlastně definice ústavy kať exochén, získání ideální normy, v jejichž intencích by měla být dána nová ústava dalším generacím. To se ovšem prakticky (i když je to snad motivováno filosofičtější, než to učinili pro dějepis historiografové) zase nijak neliší od celkové koncepce pragmatického dějepisu, platné (arci na různé úrovni) od starověku až do vzniku skutečné historie v době relativně nedávno minulé.

Teprve když se v evropském myšlení začaly plněji uplatňovat protimetafyzické tendence [zejména velký význam tu měla Hegelova dialektika (Fischel 1960)], když — to je zvlášť důležité, v antice totiž k tomu nedošlo nikdy — se tyto tendence staly majetkem školy ovlivňující jako propedeutické studium nejen profesionální filosofy, ale i jinak zaměřené vzdělance, byla připravena půda pro aplikaci obecné filosofické téze o převaze významu změny nad trváním i v jednotlivých vědních oborech. Pak bylo možno vybudovat historii jako skutečnou vědu, přestože i nadále i ve filosofii dějin existoval a existuje spor mezi monismem a dualismem, materialismem a idealismem.

Velmi zajímavým a poučným způsobem líčí proces historizace politické ekonomie Fischel (1960). Vedla prý k němu potřeba zařadit ji z jejího izolovaného postavení do historického systému duchovních (tj. společenských) věd: „Když v průběhu 19. stol. všechny společenské vědní disciplíny, tj. právní věda, filosofie, historie (viz výše), jazykověda, teologie atd., byly pod vlivem historického citění přebudovány, stalo se v rámci této skupiny věd, možno říci, nutností, aby se i hospodářská věda podrobila procesu historizace“.

Mezníkem je dílo Müllera (cit. Fischel 1960). Historické doklady, jichž Müller používá, nejsou již pro něho jen ilustrativním materiálem, ale výrazem principiálně nového pojetí vycházejícího z přesvědčení, že člověk jako společenská bytost je produktem dějin, a že jeho potřeby, jeho vztahy k materiálním statkům a k lidem nezůstávají nikdy tytéž, nýbrž že se jak geograficky navzájem odlišují, tak historicky že se stále mění (Fischel 1960). Reprezentanti tzv. starší historické školy (rozuměj: ekonomické) se výslovně hlásili k tomu, že chtějí ve svém oboru vykonat to, co pro právní vědu učinil Savigny (např. Roscher) a co bylo v předchozích desetiletích prosazeno na poli jazykovědy (např. Hildebrand). Tento vztah k vědním disciplínám již historizovaným objasňuje podle Fischela charakteristicky původ vzniku historické školy: bylo to vědomí spojitosti mezi společenskými vědami (geisteswissenschaftlichem Zusammenhang).

Zvlášť důvodné pro obor politické ekonomie je odvolání na Savignyho. Ten totiž první vyslovil myšlenku, že „das transzendierende Denken in die Zucht der Historie zu nehmen sei“, a jak praví Fischel: „Na poli, kde spekulativní znásilňování působilo nejmocněji, uplatnil historickoorganické pojetí“. V ovzduší postupující historizace jednotlivých společenských věd, ze stejného prvopočátečního zdroje jako ona, totiž z hegelovské dialektiky, se zrodil i marxismus jakožto světový názor a zejména jako filosofie dějin (historický materialismus).

Lenin (1954, str. 54) charakterizoval Marxův přínos takto: „Chaos a li-bovůle, které dosud vládly v názorech na dějiny a politiku, byly nahrazeny podivuhodně ucelenou a harmonickou vědeckou teorií, ukazující, jak se z jedné formy společenského života růstem výrobních sil vyvíjí jiná, vyšší forma, např. z nevolnictví vyrůstá kapitalismus“. Marxismus učinil vývojové hledisko, historickou koncepci, nezbytným, ba základním pojetím každé vědy: vědecké, pravdivé poznání věcí, jevů, máme a můžeme mít jen tehdy, poznáváme-li je historicky, ve vývoji, jakožto vyvíjející se; poznání toliko současného stavu věcí je, alespoň teoreticky vzato, nevědecké, protože s H é r a k l e i t e m bychom mohli říci „do téže řeky dvakrát nevstoupíš“. (Prakticky ovšem musíme často, a to i ve vědě a k vědeckým účelům, brát současný stav dialektických a historických procesů, jakoby byl izolovatelný, vytržitelný z vývojové řady, nespojitý s minulostí ani s budoucností: je to tolerovatelné, protože proces vývoje probíhá namnoze — např. vývoj druhů atd. — nesmírně pomalu a je tedy prakticky v určitém smyslu zanedbatelný.) Teprve historický přístup nám umožňuje vnímat čtvrtou dimenzi jevů a věcí.

Teoretikové marxismu-leninismu razili pochopitelně dialektické a historické pojetí všech vědních oborů všude, kam mohli svou působností dosáhnout. Je však nutno s politováním konstatovat, že jejich volání vyznívalo právě v tomto směru nadarmo, nebo že nacházelo jen zcela formální odezvy ve stručných pseudo-historických úvodech odborných prací. Pokud jde o historické pojetí zemědělství, můžeme např. dosud pozorovat i u těch zemědělských vědců, kteří se považují za marxisty, neporozumění, nechceme říci pro dějiny zemědělství, ale i pro zcela nutné historické vidění současného stavu zemědělství.

S a v i g n y (srov. F i s c h e l 1960) spatřoval kdysi v probouzejícím se historické smyslu jedinou ochranu před určitým druhem sebeklamu, který se opakuje jak u jednotlivých lidí, tak i v celých historických obdobích a u celých národů, neboť velké doby, doby převratných společenských přeměn, jsou obzvlášť živnou půdou pro některé formy iluzí. Druhá pozemková reforma znamenala v našem zemědělství samozřejmě epochální převrat, ale přehlížení faktu, že jádro pracovníků v zemědělství, ať už v JZD či na státních statcích, tvoří stále ještě generace lidí, kteří žili leta v kapitalistické společnosti a jejichž pradědečkové ještě robovali na feudálním velkostatku, by bylo nesprávné a škodlivé. Je jistě nejen zajímavé, ale i poučné, že Vlastenecko-hospodářská společnost pro království České, která si již koncem 18. stol. dobře uvědomovala praktický význam studia zemědělství, stanovila r. 1796 jako první z hlavních úkolů své další činnosti zpracování historie českého zemědělství a svěřila tento úkol J. C o r n o v o v i, který byl také proto současně jmenován dopisujícím členem společnosti (Abhandlungen 1798).

Historické pojetí věd není ani dnes něčím, co by patřilo minulosti; není a nesmí být nahrazeno pojetím matematizujícím. Je významným vědeckým výbojem určité vývojové epochy lidstva, výbojem, který se po metodické stránce stal trvalým majetkem vědy, a musí být naopak ještě dnes, v době nástupu nové, matematizující tendence, na počátku nového vývoje, který se nepochybně rovněž stane trvalým přínosem vědy, významným pro všechny obory vědecké činnosti, prosazován i v těch vědních disciplínách, kde mu doposud nebyla věnována taková pozornost, jaké se mu dostalo jinde a jaké po právu zasluhuje. Důsledně prosazovaná historizace některých věd nemá být brzdou současného postupu matematizace těchto věd, když naopak matematických metod bude možno s prospěchem využít i při samém historickém zkoumání v rámci těchto věd.

OBSAH POJMU ZEMĚDĚLSTVÍ

Co rozumíme pod pojmem zemědělství? Již 12. valné shromáždění ČAZ 7. 3. 1937 konstatovalo vládnoucí nejednotnost v pojmu zemědělství a v rozsahu významu tohoto slova považovalo za nutné zjednat pojmovou jasnost a názvoslovnou přesnost a jednotnost, a to nejen v zájmu vědecké teorie, ale stejně i z potřeby zákonodárné, právní a administrativní praxe. Definovalo zemědělství jako výrobu, ve které se hospodářsky usměrňuje činnost organismů rostlinných a živočišných, počínaje v to i zpracování produktů této činnosti, pokud se tak děje v přímé hospodářské vazbě s vlastní produkcí.

Strukturu pojmu zemědělství, nadřazeného pro všechny obory tzv. biologické výroby, vyjadřovalo schéma:

Zemědělství

A. Výroba prvotních výrobků

I. Rolnictví:

1. výroba rostlinná
2. výroba živočišná

III. Zahradnictví a odvětví příbuzná:

1. zahradnictví
(včetně sadovnictví)
2. zelinářství
3. ovocnictví
4. vinařství

II. Lesnictví:

1. pěstování a zužitkování
lesních dřevin za účelem
tvorby a těžby dříví
2. sběr a pěstění jiných
lesních plodin

IV. Přesuvná odvětví:

1. rybářství
2. myslivost
(chov a lov zvěře)
3. včelařství
4. chov kožehřivých
zvířat
5. chov bource morušového
atp.

B. Zpracování prvotních výrobků (zemědělský průmysl)

Zpracovává výrobky jednotlivých odvětví zemědělství (lépe: výroby prvotních výrobků) a rozděluje se na odvětví podle zpracovaných výrobků jednotlivých skupin zemědělství (lépe: výroby prvotních výrobků).

(Věstník ČSZM 1937)

S definicí ČAZ bylo polemizováno, nová a lepší definice však u nás, pokud víme, podána nebyla.

Chápeme-li ovšem zemědělství ve smyslu uvedené akademické definice, pak je jasné, že při studiu dějin zemědělství nevystačíme s metodologií obecné historiografie. Zemědělskou činností člověka usměrňované organismy, půda, zkrátka a obecně zemědělstvím cvlivňované přírodní elementy a faktory jsou humanizovány, zemědělská příroda nabývá charakteru historicky se měnící společenské kategorie, zůstává však i nadále — ostatně podobně jako člověk sám — podrobena mimohistorickým zákonům přírodním. Historie zemědělství musí být

samozřejmě součástí celkového pohledu na společenský vývoj — dějiny jsou celek — ale klasické metody historiografie, ať už je to (německá) metoda minuciózního právně historického rozboru pramenů či (francouzská) metoda sociologizující, jsou nepostačující již právě proto, že objektivita dějin jako celku vnitřně spleťtí diferenciovaného daleko přesahuje jejich možnosti.

Ukážeme si v dalším, jak tato nedostatečnost je výrazně patrná, právě na problematice dějin zemědělství.

SPECIFICKÉ METODICKÉ PROBLÉMY STUDIA DĚJIN ZEMĚDĚLSTVÍ

Při studiu dějin zemědělství, tj. při studiu vývoje pěstování rostlin (polní plodiny, lesnictví, speciální a zahradnické kultury) a chovu zvířat (hlavní druhy — skot, prase, ovce, kuň, chov ryb, myslivost, včelařství, kožešinová zvěř) včetně jejich zpracování v zemědělském závodě (ev. zemědělském průmyslu) a organizace a řízení veškeré této výrobní činnosti, je třeba mít na paměti, že se vyvíjel (měnil) nejen výrobce (člověk) a způsoby práce i používané nástroje, ale i předmět, o který během doby pečoval, tj. živé organismy (rostliny, zvířata) a ovšem i prostředí, ve kterém byla výroba realizována (půda, klima, biocenózy, mikroklima v živočišné výrobě a zahradnictví atd.).

Mělo by být samozřejmé, že při studiu dějin zemědělské výroby je nutné uvažovat nejen zákony vývoje lidské společnosti, ale i zákony biologické a přírodní vůbec, neboť jinak nemůžeme dojít k obecně platným závěrům.

Bylo by snad účelné na několika konkrétních příkladech ukázat na složitost studia historie zemědělské výroby a současně ukázat na potřebu vhodného přístupu k řešení otázek dějin zemědělské výroby, neboť aplikace výsledků může být prospěšná jak dalším speciálním vědám, tak samozřejmě při dnešní organizaci (a řízení) zemědělské výroby. Při studiu zemědělství, a tím při studiu historie zemědělství, jsou nezbytně hlavním předmětem studia pěstované rostliny, chovaná zvířata, pracovní prostředky používané při výrobě (nástroje, stavby, látky), prostředí, ve kterém se výroba uskutečňovala, a ovšem člověk, který byl a je iniciátorem a realizátorem veškeré výrobní činnosti, jejímž cílem je služba sobě samému.

Například při studiu vývoje pěstování rostlin je nutné uvažovat celou řadu hledisek a podle toho také volit vhodné dílčí metody řešení. Člověk pěstuje rostliny asi deset tisíc let, z toho na našem území asi 6,5 tisíce let. Písemné prameny, kterých lze dobře pro agronomické studium využít, nejsou obvykle starší než několik málo století (prakticky od 16. stol.). Je tedy nezbytné použít jiných pramenů, v tomto případě archeologických. Jejich studium umožňuje poznat vývoj pěstování rostlin v období podstatně delším (asi 6 tisíc let). Přitom je možné těchto archeologických pramenů (většinou karbonizovaných zbytků) využít:

1. Ke studiu vývoje jednotlivých druhů, ke studiu změn během několik tisíc let trvajícího vlivu člověka na rostliny.

2. Ke studiu vývoje způsobů pěstování (technologie, technik práce), což ovšem nutně vyžaduje rozšířit pramennou základnu především o prehistorické doklady vývoje zemědělského nářadí, ale i o další zisky archeologického výzkumu v příslušném období v daném teritoriu.

3. Ke studiu hospodářského (ekonomického) vývoje v jednotlivých obdobích (rozšiřování a hospodářský význam jednotlivých druhů, styky, komunikace, obchod).

4. Ke studiu problémů paleoetnických (šíření kulturních rostlin v souvislosti s archeologickými kulturami, civilizačními vlivy apod.) a ke studiu problémů jednotlivých speciálních věd (fytogeografie, genetika aj.).

5. Z výsledků studia uvedených souvislostí lze vycházet při studiu vývoje lidské společnosti jako celku. Tu je nutné připomenout velký význam některých rostlin, např. obilnin a z nich hlavně pšenice, tj. rostliny, která od počátku zemědělství v pravěku byla nejčastěji pěstovanou rostlinou, a která v dnešní době se pěstuje na pětinaš orné půdy celého světa. V některých obdobích a v souvislosti s některými oblastmi je nutné uvažovat specifický význam jiných pěstovaných rostlin (luskoviny, cukrovka, brambory, jeteloviny, pící trávy aj.).

Při studiu je ovšem nutné (a mělo by být samozřejmé) dodržovat naznačený postup, neboť není dost dobře možné obecně (povšechně) zdůrazňovat význam rostlinné a živočišné výroby v některém období, když přitom není známo, které rostliny a v jaké míře se pěstovaly, která zvířata a v jakém množství a poměru se chovala, a ještě méně je známo o způsobech jejich pěstování či chovu.

Studium vývoje pěstování rostlin nemá ovšem význam jen pro prohloubení znalostí o vývoji lidské společnosti, ale je neméně důležité pro studium příslušných druhů rostlin, pro studium jejich vývoje před obdobím kultivace a později v období pěstování člověkem. Nejsou to jen problémy systematicko-fytogeografické, ale především otázky vývoje druhů, a to druhů pro člověka zvlášt významných.

Studium domestikace, šíření a vývoje chovu zvířat dává podobné možnosti. Poměrná stálost velikosti (výšky kohoutkové) u jednéh druhů a značná změna velikosti u jiných druhů není dosud uspokojivě prostudována ani vysvětlena. Rovněž původ nejvýznamnějšíh druhů není, obdobně jako v oblasti pěstování rostlin, dostatečně znám a většina otázek zůstává otevřená. Jedním z nejvýznamnějšíh období v oblasti chovu domácích zvířat je poslední čtvrtina 18. stol. a především čtyřicátá leta 19. stol., tj. období, ve kterém byly kladeny základy moderního chovu. Zamyšlení si vynucují často dnes neúspěšné importy nížinného skotu a v souvislosti s tím i možnost podrobnějšího studia konkrétního historického materiálu již z konce 19. století k této otázce.

Obdobná byla situace v chovu ovcí. Neznalost konkrétního archívního materiálu umožnila, aby bylo na počátku padesátých let uvažováno o vyšlechtění „tatranské ovce“ použitím nížinné texelské ovce ke křížení s ovcí vysloveně horských poloh, ovcí nenáročnou, jakou je hrubovlnná ovce valašská. Ostatně „merinizace“ krajových plemen ovcí z vyšších poloh, ovcí jinak uspokojujících svou trojstrannou užítkovostí, nepřinesla i v jiných zemích očekávaný slibný výsledek.

Bohaté empirické zkušenosti v oblasti chovatelských opatření v chovu ovcí, skotu a koní v 18. a 19. století mohou poskytnout velmi významné podněty i podklady pro závěry při řešení obdobných dnešních úkolů. Při studiu soustav hospodaření je historický, tj. vývojový aspekt zvlášt významný. Neuvažujeme-li rozdílnost soustav hospodaření vývojově (historicky), nemůžeme dobře postihnout samu podstatu těchto soustav. Nedávný problém travoplní soustavy na území naší republiky byl školním příkladem nehistorického přístupu k řešení současných potřeb zemědělství. Je rovněž obecně známo, že tento nesprávný přístup způsobil v našem zemědělství určité škody. Vývoj soustav hospodaření je naprosto nutné studovat od vzniku zemědělství, od rozšíření zemědělství na našem území a ovšem zvýšenou pozornost věnovat klíčovým údobím (střední doba bronzová, latén, druhá polovina 1. tisíciletí n. l., 14., 18., 19. stol.).

Není možný přechod k intenzivnějšímu způsobu hospodaření za každou cenu, nejsou-li splněny všechny nutné podmínky. Po dvacátých letech minulého století v důsledku odbytové krize se i u nás uplatnily snahy o omezení pěstování obilnin na velkostatku. Zlepšená modifikace trojhonné soustavy s větším podílem jetele, v nižších polohách s jetelotravními a ve vyšších polohách trávoplními osevními postupy přispívala pochopitelně lépe ke zvyšování početních stavů skotu a plnila dokonaleji než čistá soustava trojhonná jednu z hlavních podmínek ke střídavému hospodaření — dostatek hnoje. Tyto formy trávoplní soustavy měly vést k úspoře výrobních nákladů a měly tvořit přechod k intenzivnější soustavě střídavého hospodaření, pro niž tehdy chyběla jedna z hlavních podmínek — hnůj a lepší kultivace dokonalejším nářadím.

Samozřejmě, že podobných příkladů by bylo možno uvést daleko více. Tento příspěvek však naprosto není myšlen jako vyčerpávající návod ke studiu vývoje zemědělské výroby, ale jako upozornění na závažnost a složitost tohoto studia.

SOUHRN

Historické pojetí jednotlivých vědních oborů (právo, filologie, ekonomie atd.) se začala uplatňovat, jakmile protimetafysické tendence (vliv Hegelovy dialektiky) se staly majetkem školy, která jako propedeutické studium ovlivnila nejen filology, ale i vědce jednotlivých dalších vědních oborů. Toto pojetí, jako trvale cenný výboj vědy, si podřizuje svůj význam i dnes, tedy v době, kdy se všude stále více a více uplatňují tendence matematické, s nimiž ovšem historická koncepce není nijak v rozporu. Dějiny zemědělské výroby jsou svéráznou specializací obecných dějin, tj. vědy, která studuje vývoj a zákonitosti vývoje lidské společnosti jako celek zahrnující minulost i současnost. Klasické metody historického bádání jsou na takovémto speciálním území sice užitečné, ba nutné, ale nevystačíme s nimi. Významnější badatelské přínosy a hlubší syntézu můžeme tu patrně očekávat jen od kolektivní práce historiků, etnografů, agronomů, zootechniků, biologů a dalších specialistů.

Došlo dne 24. 9. 1966

Literatura

1. Abhandlungen die Verbesserung der Landwirtschaft betreffend. Herausgegeben von der K. k. ökonomisch-patriotischen Gesellschaft im Königreiche Böhmen (2), 1798. Praha, 1797, s. 54n. — 2. FARRINGTON, B.: Věda ve starém Řecku a její význam pro nás. II. Praha, 1951, s. 154. — 3. FISCHER, W. J.: Der Historismus in der Wirtschaftsgeschichte (Dargestellt an der Entwicklung von Adam Müller bis Bruno Hildebrand). = „Vierteljahrhefte für Sozial- und Wirtschaftsgeschichte“, 47, 1960, 1 : 7, 23, 25, 28. — 4. GRAUS, F.: K otázkám metodiky středověkých dějin. = „Českosl. časop. histor.“, 4, 1956 : 99. — 5. HAUBELT, J.: Historická věda a dějiny přírodních věd. = In: Zprávy komise pro dějiny přírodních, lékařských a technických věd ČSAV, 1960, 4, 3. — 6. HUSA, V.: Metoda - metodika - metodologie. = „Českosl. časop. histor.“, 6, 1958 : 311. — 7. JENÍČEK, L.: Význam historie vědy a techniky pro současného technika. = In: Zprávy komise pro dějiny přírodních, lékařských a technických věd ČSAV, 1960, 3, 18. — 8. KLADIVA, J.: K metodologickým otázkám dějin KSC. = „Českosl. časop. hist.“, 6, 1958 : 334. — 9. KLOFÁČ-TLUSTÝ: Aktuální otázky historického materialismu. = In: Universitas Carolina, Historica et philosophica, 1957. — 10. KOSÍK, K.: Člověk a filosofie. = „Literární noviny, 1963, 1 : 3. — 11. LENIN, V. I.: Vybrané spisy. Praha, 1954. — 12. NĚMEC, B.: Úkol a význam dějin reálných věd. = In: Zprávy komise pro dějiny přírodních, lékařských a technických věd, 1959, 1, 2. — 13. POLÍŠENSKÝ, J. - HRABALOVÁ, L.:

K některým otázkám metodiky historické práce. = „Českosl. časop. histor.“, 5, 1957:139. — 14. POMAŽL, K.: Některé metodologické problémy historiografie. = „Filosofický časopis“, 5, 1962:184. — 15. STRUIK, D. J.: Abriß der Geschichte der Mathematik. Berlin, 1961, s. 145. — 16. VĚSTNÍK ČSZM, 1937, 10:52.

Введение к методике изучения истории сельского хозяйства

Историческое понятие отдельных отраслей науки (юриспруденция, филология, экономика и т. д.) начало применяться, как только антиметафизические тенденции (влияние диалектики Гегеля) стали достоянием школы, которая в качестве пропедевтического изучения повлияла не только на философов, но и на труды отдельных отраслей науки. Это понятие, как постоянно ценное развитие науки, сохраняет свое значение и в наше время, когда всюду все больше и больше находят применение математические тенденции, с которыми историческая концепция, однако, не находится в противоречии. История сельскохозяйственных наук представляет своеобразную специализацию общей истории, т. е. науки о развитии и закономерностях развития человеческого общества как целое, включающее прошлое и настоящее. Классические методы исторического исследования в такой специальной области хотя и полезны и даже необходимы, но недостаточны. Более значительный научный вклад и более углубленный синтез можно по-видимому, ожидать только от коллективной работы историков, этнографов, агрономов, зоотехников, биологов и других специалистов.

Einleitung zur Methodik des Studiums der Geschichte der Landwirtschaft

Die geschichtliche Auffassung der einzelnen wissenschaftlichen Disziplinen (Rechte, Philologie, Ökonomie usw.) begann sich geltend zu machen sobald die antimetaphysischen Tendenzen (Einfluß der Dialektik Hegel's) zum Eigentum der Schule geworden sind, die als propädeutisches Studium nicht nur den Philosophen, sondern auch den Fachwissenschaftler beeinflusst hat. Diese Auffassung als eine dauernd wertvolle Eroberung der Wissenschaft behält auch heutzutage, also in der Zeit der sich mehr und mehr durchsetzenden mathematisierenden Tendenzen, mit welchen sie keinesfalls im Widerspruch steht, ihre Geltung bei. Die Geschichte der biologischen Produktionen ist eine eigenartige wissenschaftliche Spezialisierung der allgemeinen Geschichte, d. h. der Wissenschaft, welche die Entwicklung und die Gesetze der Entwicklung der menschlichen Gesellschaft als ein die Vergangenheit und Gegenwart umfassendes Ganze behandelt. Die klassischen Methoden des historischen Forschens sind auf solchem Spezialgebiete nützlich, ja nötig, aber natürlich auch unzureichend. Bedeutendere Forschungsergebnisse und eine tiefere Synthese können da scheinbar nur von einer Kollektivarbeit von Historikern, Ethnographen, Agronomen, Zootechnikern, Biologen usw. erwartet werden.

Adresa autora:

Vratislav Šmelhaus, CSc., inž. Zdeněk Tempír, CSc., Ústav vědeckotechnických informací MZLH, Československé zemědělské muzeum, Praha 2, Slezská 7